

فرآیند رسیدگی در دیوان محاسبات کشور

تألیف: دکتر اصغر عربیان - داود ابراهیمی

ناشر: مرکز آموزش و برنامه ریزی دیوان محاسبات کشور

بهار: ۱۳۹۱

سرشناسه: عربیان، اصغر، ۱۳۴۲، گردآورنده
عنوان قراردادی: ایران، قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور: فرآیند رسیدگی در دیوان محاسبات کشور / تألیف اصغر عربیان، داود ابراهیمیان.
مشخصات نشر: تهران: دیوان محاسبات کشور، مرکز آموزش و برنامه‌ریزی، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری: ۲۳۶ ص.

شابک: ۷۰۰۰۰ ریال: ۷-۷-۹۲۴۸۳-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه.

موضوع دیوان محاسبات کشور

موضوع دیوان محاسبات کشور - قوانین و رویه‌ها

شماره افزوده: ابراهیمیان، داود، ۱۳۵۱ - گردآورنده

شناسه افزوده: دیوان محاسبات کشور، مرکز آموزش و برنامه‌ریزی

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۱، ۴۴۶/۳۶۵۶ KMH

رده‌بندی دیویی: ۳۴۵/۷۰۷

شماره کتابشناسی: ۳۷، ۳۰۶۱

عنوان کتاب: فرآیند رسیدگی در دیوان محاسبات کشور

تألیف: دکتر اصغر عربیان - داود ابراهیمیان

نوبت چاپ: اول

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

تاریخ نشر: بهار ۱۳۹۱

شابک: ۷۰۰۰۰ ریال: ۷-۷-۹۲۴۸۳-۶۰۰-۹۷۸

قیمت: ۷۰،۰۰۰ ریال

لیتوگرافی: باران

صفحه آرایشی: شهرام کسایی

طراحی جلد: پوریا کریمی مقدم

چاپ و صحافی: پژمان

ناشر: مرکز آموزش و برنامه‌ریزی دیوان محاسبات کشور

نشانی: یوسف آباد - خیابان سید جمال الدین اسد آبادی نیش خیابان ۴۶ پلاک ۳۶۲ ساختمان

شماره ۲ دیوان محاسبات کشور تلفن: ۸۸۰۵۱۴۰۷ فکس: ۸۸۰۵۱۴۰۵

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱۱	پیش گفتار
	فصل اول
۱۳	پیشینه تاریخی و تقنینی دیوان محاسبات کشور و سیر تحول آن
۱۵	الف- دیوان محاسبات کشور در قوانین قبل از انقلاب اسلامی
۱۵	متمم قانون اساسی مشروطیت
۱۶	قانون مصوب سال ۱۲۸۲ هجری شمسی
۱۸	قانون مصوب سال ۱۳۱۲ هجری شمسی
۲۰	قانون مصوب سال ۱۳۵۲ هجری شمسی
۲۳	ب- دیوان محاسبات کشور در قوانین پس از انقلاب اسلامی
۲۳	دیوان محاسبات کشور در آئینه قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
۲۵	قوانین مرتبط با دیوان محاسبات کشور تا قبل از سال ۱۳۶۱
۲۵	۱- لایحه خاتمه خدمت مستشاران دیوان محاسبات مورخ ۱۳۵۸
۲۶	۲- قانون تجدیدنظر در قانون دیوان محاسبات و تشکیل آناری دیوان مزبور مصوب ۱۳۵۹
۲۶	۳- قانون رسیدگی به پرونده های کسری جمعداری مصوب ۱۳۶۰
۲۶	۴- قانون دیوان محاسبات کشور مصوب ۱۳۶۱
۲۷	قوانین مصوب مربوط به دیوان محاسبات کشور پس از سال ۱۳۶۱
۲۷	۱- قانون اصلاح قانون و مقررات دیوان محاسبات مصوب ۱۳۶۲
۲۸	۲- قانون اصلاحیه قانون دیوان محاسبات مصوب ۱۳۶۳
۲۸	۳- قانون اصلاح قانون رسیدگی به پرونده های کسری جمعداری مصوب ۱۳۶۳
۲۹	۴- استفسار به قانونی راجع به تبصره ۱ ماده ۲۸ قانون دیوان محاسبات کشور مصوب ۱۳۶۵
۲۹	۵- قانون تفریغ بودجه سال های پس از انقلاب مصوب ۱۳۶۵
۲۹	۶- قانون اصلاح قانون دیوان محاسبات کشور مصوب ۱۳۷۰
۲۹	سایر قوانین و مقررات مرتبط با فعالیت و شرح وظایف دیوان محاسبات کشور
۲۹	۱- قانون محاسبات عمومی کشور
۳۰	۲- قانون آیین نامه استخدامی و قانون آیین نامه مالی، محاسباتی و معاملاتی دیوان محاسبات کشور
۳۰	۳- قانون اصلاح ماده ۴۴ قانون دیوان محاسبات کشور
۳۱	۴- قانون الحاق یک ماده به قانون دیوان محاسبات کشور

- ۵- آیین نامه مجموعه اهداف، وظایف و اختیارات و تشکیلات دیوان محاسبات کشور ۳۱
- ۶- دستورالعمل تبصره ماده ۳۹ قانون دیوان محاسبات کشور ۳۱
- ۷- آیین نامه اجرایی قانون الحاق یک ماده به قانون دیوان محاسبات کشور (موضوع ماده ۸ قانون) ۳۱
- ۸- دستورالعمل اجرایی ماده ۳۷ قانون دیوان محاسبات کشور ۳۲
- ج- ساختار و ارکان اساسی دیوان محاسبات کشور ۳۳
- رئیس دیوان محاسبات کشور ۳۳
- ۱- انتخاب و برکناری ۳۴
- ۲- اختیارات ۳۷
- ۳- معاین ۳۹
- د- ستان دیوان محاسبات کشور ۴۲
- ۱- انتخاب و برکناری ۴۲
- ۲- وظایف و اختیارات ۴۵
- ۳- دادیاران ۴۸
- مستشاران دیوان محاسبات کشور ۵۰
- ۱- شیوه انتخاب و برکناری اعضای هیات های مستشاری ۵۰
- ۲- وظایف اعضای هیات های مستشاری ۵۴
- ۳- رسیدگی به تخلفات اعضای هیات های مستشاری ۵۶
- محکمه تجدیدنظر ۵۹
- ۱- ساختار و اعضاء محکمه ۵۹
- ۲- نقش مستشاران محکمه تجدیدنظر ۶۰
- ۳- حدود اختیارات و صلاحیت محکمه ۶۱
- هیات عمومی ۶۲
- ۱- هیات عمومی در مراجع قضایی ۶۲
- ۲- هیات عمومی در دیوان محاسبات کشور ۶۵
- ساختار هیات عمومی ۶۵
- حدود اختیار و صلاحیت هیات عمومی ۶۷
- واحد های فنی و حسابرسی ۷۰
- ۱- ساختار و تشکیلات ۷۰
- ۲- وظایف و اختیارات ۷۱

فصل دهم

- فرآیند حسابرسی و بررسی های فنی و مالی ۷۳
- الف- حسابرسی دستگاه های مشمول ۷۵

- ۷۵..... حسابرسی مورد عمل در دیوان محاسبات کشور
- ۷۶..... ۱- حسابرسی مالی یا صورت های مالی
- ۷۶..... ۲- حسابرسی رعایت
- ۷۷..... ۳- حسابرسی عملیاتی
- ۷۷..... ۴- حسابرسی عملکرد
- ۷۷..... حسابرسی کارایی
- ۷۷..... حسابرسی توجیه اقتصادی
- ۷۸..... حسابرسی اثر بخشی
- ۷۹..... دستگاه های مشمول رسیدگی دیوان محاسبات کشور
- ۸۰..... ۱- وزارت خانه ها
- ۸۰..... ۲- سازمان های دولتی
- ۸۰..... ۳- موسسات دولتی
- ۸۱..... ۴- شرکت های دولتی
- ۸۲..... ملاک دولتی بودن شرکت ها و صلاحیت رسیدگی دیوان محاسبات کشور
- ۸۲..... شرکت های دولتی در حال واگذاری
- ۸۳..... سرمایه گذاری بانک های دولتی در شرکت ها
- ۸۴..... ۵- واحدهایی که به نحوی از اتحاء از بودجه کل کشور استفاده می نمایند
- ۸۵..... ۶- هر واحد اجرایی که بر طبق اصول ۴۴ و ۴۵ قانون اساسی مالکیت عمومی بر آنها مترتب بشود
- ۸۶..... ۷- واحدهایی که شمول مقررات عمومی بر آنها، مستلزم ذکر نام است
- ۸۸..... ب- رسیدگی های مالی - محاسباتی دیوان محاسبات کشور
- ۸۸..... نظارت و کنترل فنی و محاسباتی
- ۸۸..... ۱- حسابرسی یا رسیدگی به کلیه درآمدها و هزینه ها
- ۸۹..... ۲- بررسی وقوع عملیات مالی
- ۹۰..... ۳- رسیدگی به موجودی حساب اموال و دارایی های دستگاه ها
- ۹۰..... ۴- بررسی روش ها و دستورالعمل های مناسب مالی
- ۹۰..... ۵- اعلام نظر در خصوص مرجع کنترل کننده داخلی جهت حفظ بیت المال
- ۹۱..... ۶- رسیدگی به حساب کسری ابوابی جمعی و تخلفات مالی
- ۹۲..... ۷- تحقیق و تفحص در امور مالی کشور
- ۹۳..... ۸- تبدیل کلیه اسناد و مدارک مالی دستگاه های اجرایی به میکروفیلم یا میکروفیش و نظایر آن
- ۹۳..... ۹- سایر وظایف دیوان در قوانین و مقررات
- ۹۷..... ۱۰- صلاحیت دیوان بر اساس تفسیر شورای نگهبان از اصل ۵۵ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
- ۱۰۱..... ج- تهیه گزارش تفریغ بودجه
- ۱۰۵..... اهداف تهیه گزارش تفریغ بودجه

فصل سوم

- رسیدگی های شبه قضایی به تخلفات مالی دستگاه ها ۱۰۹
- الف - کشف و اعلام تخلف ۱۱۲
- گزارش درون سازمانی ۱۱۲
- گزارش برون سازمانی ۱۱۵
- ۱- گزارش ذی حساب ۱۱۵
- ۲- گزارش سازمان حسابرسی ۱۱۶
- ۳- گزارش سازمان بازرسی کل کشور ۱۱۷
- ۴- گزارش کمیسیون اصل ۹۰ قانون اساسی ۱۱۸
- ۵- گزارش وزارت اطلاعات ۱۱۹
- ۶- گزارش در راستای ایفاء وظیفه از سوی روسا و مدیران دستگاه های اجرایی ۱۲۰
- ۷- گزارشات مردمی ۱۲۱
- ب- تحقیق و تعقیب در دادسرا، ان دیوان محاسبات کشور ۱۲۲
- صلاحیت رسیدگی دادسرا ۱۲۳
- آیین رسیدگی در دادسرا ۱۲۵
- ۱- حضور وکیل در مراحل رسیدگی ۱۳۱
- ۲- امکان تحقق اختلاف نظر در دادسرا ۱۳۲
- ۳- اتخاذ تصمیم در شعب دادرسی ۱۳۳
- ۴- قرارهای نهایی در دادسرا ۱۳۳
- اجرای آرای دیوان محاسبات کشور ۱۳۷
- کسر پاداش پایان خدمت محکومین ۱۴۳
- بلا اجرا ماندن آراء صادره (اعمال ماده ۲۶ قانون دیوان) ۱۴۳
- اعلام جرم به مراجع قضایی از سوی دادسرا ۱۴۳
- ج- محاکمه و صدور حکم ۱۴۵
- تأمین بر رسیدگی هیات های مستشاری ۱۴۵
- ۱- فقدان آیین دادرسی ۱۴۸
- ۲- حضور وکیل در رسیدگی هیات ها ۱۴۹
- ۳- مرور زمان در رسیدگی ها ۱۵۰
- ۴- عدم رعایت موارد رد دادرسی ۱۵۱
- ۵- اختیارات رئیس هیات مستشاری ۱۵۲
- صلاحیت هیات های مستشاری ۱۵۳

- ۱- عدم ارائه اسناد و مدارک و صورت های مالی در موعد مقرر به دیوان محاسبات کشور ۱۵۳
- ۲- تعهد زائد بر اعتبار و یا عدم رعایت قوانین و مقررات مالی ۱۵۴
- ۳- عدم واريز به موقع وجوه و درآمد ها به حساب های مربوط ۱۵۵
- ۴- عدم پرداخت به موقع تعهدات دولت و ضرر و زیان ناشی از آن ۱۵۶
- ۵- سوء استفاده، غفلت و تسامح در حفظ اموال، اسناد و وجوه دولتی و خرج یا تصمیم نادرست منجر به تضييع بیت المال ۱۵۸
- ۶- رسیدگی به کسری ابوابجمعی مسئولین مربوط ۱۶۰
- ۷- ایجاد مانع، محظور غیر قابل توجیه از ناحیه مسئولین ذی ربط دستگاه ها در قبال حسابرسان و کارشناسان دیوان محاسبات کشور ۱۶۰
- ۸- پرداخت و دریافت های خلاف قوانین موجود به دستور کتبی مقامات مسئول ۱۶۱
- ۹- تأیید و یا صدور رای نسبت به گزارشات حسابرسان داخلی و خارجی شرکت ها و موسسات و سازمان های مربوط ۱۶۲
- ۱۰- رسیدگی و صدور رای نسبت به گزارش های حسابرسی و گواهی حساب های صادره توسط دیوان محاسبات کشور ۱۶۲
- رسیدگی در مرحله تجدیدنظر خواهی** ۱۶۳
- ۱- هیات تجدیدنظر مستشاری ۱۶۳
- ۲- محکمه تجدیدنظر ۱۶۶
- آیین رسیدگی در محکمه تجدیدنظر** ۱۶۶
- ۱- تأملی در رسیدگی محکمه تجدیدنظر ۱۷۰
- صلاحیت محکمه تجدیدنظر** ۱۷۵
- ۱- رسیدگی و تجدیدنظر نسبت به آرای هیات های مستشاری ۱۷۵
- ۲- تعیین تکلیف آرای غیابی ۱۷۷
- ۳- صدور قرار تأمین ۱۷۸
- ۴- رسیدگی به اعاده خواهی از آراء قطعی ۱۷۹
- شیوه اعاده خواهی در دیوان محاسبات کشور** ۱۸۰
- جهات اعاده دادرسی** ۱۸۵
- ۱- اشتباه در نوشتن ارقام یا در عملیات حسابداری ۱۸۶
- ۲- به حساب نیامدن برخی اقلام و یا مکرر به حساب آمدن آن در ضمن رسیدگی ۱۸۶
- ۳- احراز عدم دسترسی و یا عدم توجه هیات مستشاری به اسناد موجود در حین رسیدگی ۱۸۶
- ۴- مجعول بودن مدارک مورد استناد حکم صادره ۱۸۷
- ۵- پرونده ای که قبلاً مورد رسیدگی قرار گرفته و نسبت به آن رای صادر شده است ۱۸۷
- د- احکام صادره از دیوان محاسبات کشور** ۱۸۹
- انواع آراء صادره** ۱۸۹
- ۱- برائت ۱۸۹
- ۲- محکومیت به مجازات اداری ۱۹۰
- توبیخ کتبی با درج در پرونده استخدامی ۱۹۰

- ۱۹۰..... کسر حقوق و مزایا حداکثر یک سوم از یک ماه تا یک سال
- ۱۹۲..... انفصال موقت از یک ماه تا یک سال
- ۱۹۲..... اخراج از محل خدمت
- ۱۹۳..... انفصال دائم از خدمات دولتی
- ۱۹۴..... ۳- حکم به جبران ضرر و زیان (موضوع تبصره ۱ ماده ۲۳ قانون دیوان محاسبات کشور)
- ۱۹۵..... ضرر و زیان مادی
- ۱۹۵..... ضرر و زیان معنوی
- ۱۹۶..... ضرر زیان ممکن الحصول
- ۱۹۷..... ۴- سایر موارد موضوع حکم
- ۱۹۷..... ا. راز وقوع جرم
- ۱۹۸..... گزارش تخلفات ا. ناشی از دستور رئیس جمهور، معاون اول و وزراء به مجلس شورای اسلامی
- ۲۰۰..... تصحیح آراء
- ۲۰۰..... ابلاغ آراء دیوان محاسبات کشور
- ۲۰۱..... ابلاغ اوراق به خواندگان جهات امکان

فصل چهارم

- ۲۰۳..... نقش مراجع قضایی در فرآیند رسیدگی - دیوان محاسبات کشور
- ۲۰۴..... صلاحیت دیوان عدالت اداری در رسیدگی به آراء صادره از مراجع غیر قضائی
- ۲۰۷..... رسیدگی در دادگاه های تجدیدنظر عمومی
- ۲۱۰..... جرایم عمومی اعلامی به مراجع قضایی (تبصره ۲ ماده ۲۳ ماده ۱ قانون دیوان محاسبات کشور)
- ۲۱۲..... ۱- تصرف غیرقانونی در وجوه و اموال دولتی
- ۲۱۲..... ۲- جرایم در حکم تصرف غیرقانونی در وجوه و اموال دولتی
- ۲۱۳..... ۳- اخذ یا امر به اخذ وجه یا مال به نفع دولت برخلاف قانون یا زیاده بر مقررات قانونی
- ۲۱۴..... ۴- تحصیل منفعت از سوی کارمند به واسطه تدلیس و تقلب در معاملات دولتی
- ۲۱۴..... ۵- احتساب وجوه به حساب دولت و عدم پرداخت آنها به ذی نفع
- ۲۱۵..... ۶- اختلاس
- ۲۱۶..... ۷- ارتشاء
- ۲۱۶..... ۸- مداخله کارکنان دولت در معاملات دولتی
- ۲۱۷..... ۹- تصدی بیش از یک شغل دولتی
- ۲۱۸..... ۱۰- تبانی در معاملات دولتی
- ۲۱۸..... دیوان محاسبات کشور اعلام کننده جرم یا شاکی پرونده؟
- ۲۲۱..... ضامم
- ۲۲۲..... فهرست منابع

پیش گفتار

«انعکاس کم رنگ نظارت مالی ارگان نظارتی قوه مقننه بر بودجه کل کشور»

اما واقعیت چیز دیگری بود، ظرفیت بالای نظارت مالی در نفس الامر، و وجود فرآیند کامل

رسیدگی شبه قضائی - که در دیگر دستگاه های نظارتی شبیه آن به چشم نمی خورد - و مآلاً ضمانت اجرای عملیات نظارتی و حسابرسی که می تواند ظرفیت پیشگیری را نیز دو چندان نماید.

با این وصف آشنایی مدیران دولتی با این ظرفیت ها، صلاحیت ها و حتی ساختار و نحوه شکل گیری دیوان محاسبات کشور کمتر از حد انتظار بوده و آن هم محدود به افرادی می باشد که موضوع گزارشات حسابرسان و یا خواننده پرونده های بخش رسیدگی قرار می گرفتند. با این حال به مراجعین و مدیران به حصول اطلاع کافی از فرآیند رسیدگی در دیوان از یک سو و فقدان مجموعه و مکتوبه ای که بتواند این اطلاعات را در اختیار مشتاقان قرار دهد، از سوی دیگر، جریحه گیری مجموعه ای با این ویژگی در ذهنم زده شد و با شروع دوره هشتم مجلس شورای اسلامی و تکلیف دیگری از سوی نمایندگان ملت - این بار در کسوت دادستانی دیوان - در این سرمه ایخ شده و دنبال فرصتی بودم تا این که خداوند این توفیق را عطا فرمود تا با همکاری بیدریغ برادر عزیزم جناب آقای داود ابراهیمیان مجموعه حاضر تحت عنوان «فرآیند رسیدگی در دیوان محاسبات کشور» حاوی تاریخچه، ساختار و تغییرات آن در بستر زمان و نیز تمام قوانین مرتبط با دیوان محاسبات کشور و اصلاحیه های بعدی صورت گرفته از بدو تشکیل (در سال ۱۳۸۹ هجری شمسی) تا به حال، به شکل کنونی تهیه و در دسترس علاقه مندان قرار گیرد. ضمن این که به قوانین مرتبط با رسیدگی دیوان و نیز ابهامات و اشکالات مطروحه، به ویژه راجع به حدود صلاحیت دیوان محاسبات کشور و نیز برخی خلاءها اشاره شده است.

امید که این محصول بضاعت اندک، مقبول واقع و در شناخت بیشتر دیوان محاسبات - این ارگان اثر گذار نظارت مالی کشور - کارگر افتد.

والسلام - خرداد ۱۳۹۱

دکتر اصغر عربیان